

JAKTEN PÅ RÖRELSEMÖNSTRET

DIALOGPROJEKT GAMLESTADEN.

Studio Goja i samarbete
med Kulturförvaltningen,
Stadsbyggnadskontoret,
Västsvenska Paketet och Trafikkontoret,
tillsammans med barn från
Gamlestadsskolans klass 2A och 3B

DISPOSITION

Uppdraget 3-5

- Syfte
- Förutsättningar
- Frågeställningar
- Referensgruppen
- Design/Arkitekturpedagoger
- OM BKA
- Studio Goja

Process 6-16

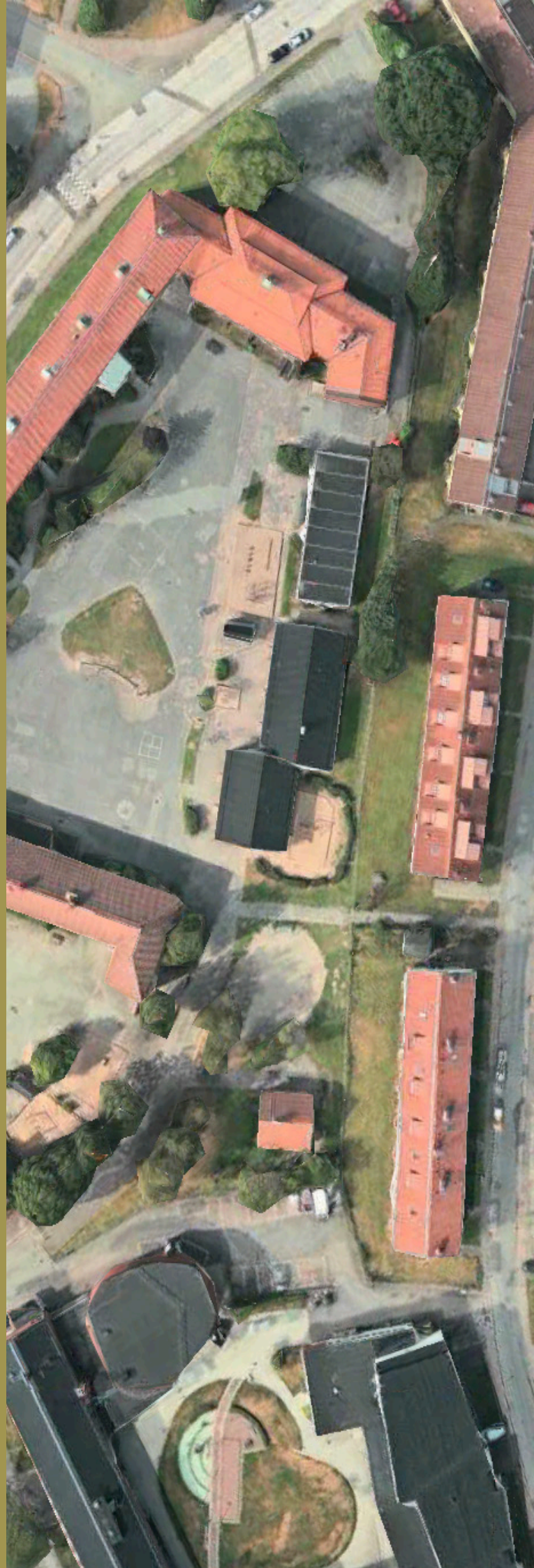
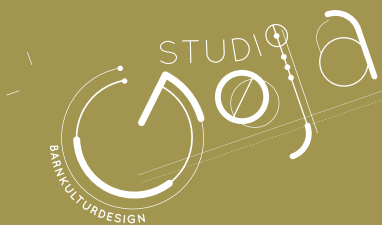
- Gamlestadsskolan
- Innehåll + förberedelser
- Träff 1 - Från A till B
- Träff 2 - Stadsdelen
- Träff 3 - Hinder
- Träff 4 - Formulera
- Träff 5 - Presentera

Lärdomar + Slutsatser 17-20

- Sammanfattning
- Frågeställningar
- Slutligen

Synpunkter Projektprocessen 20-21

- Utvärdering
- Deltagarna
- Att ställa frågor
- Förankringen
- Referensgruppens roll

UPPDRAGET

Under sommaren 2016 blir Studio Goja tillfrågade om att delta som designpedagoger i dialogprojekt angående barns synpunkter kopplade till byggprojekt i Gamlestaden. Studio Goja anlitas för dialogarbete, via Arkitekturkonsulent för barn och unga på Göteborgs Stad, för (Trafikverket) Västsvenska paketet, i samarbete med Stadsbyggnadskontoret (SBK). Uppdraget innebär dialog med barn från Gamlestadsskolan, inom ramen för Barnkonsekvensanalysen (BKA) och är en del av SBK's utredning inför byggplan gällande områden i Gamlestaden.

SYFTE

Projektet syftar till att göra barnen delaktiga i planeringsprocessen och därmed utformningen av sin närmiljö, att ta reda på vad barnen anser om och hur de upplever och använder sin närmiljö. Projektets fokus handlar om barnens vardagliga infrastruktur; hur de rör sig inom sitt område och vad de har för relationer till olika delar av stadsdelen.

FÖRUTSÄTTNINGAR

- Två skolklasser från Gamlestadsskolan: klass 2A och 3B.
- 5 träffar med barngrupperna.
- Genomförs av designpedagogerna Studio Goja
- Referensgrupp för arbetet består av Studio Goja, Kulturförvaltningen, Stadsbyggnadskontoret och Trafikkontoret som kallas till uppstarts- och avstämningmöten där arbetsprocessen och resultat redovisas.

Barnen på Gamlestadsskolan.

FRÅGESTÄLLNINGAR

Närmiljön/Undersökningsfrågor:

- Hur rör sig barn i stadsdelen Gamlestaden?
- Vilka platser tar de sig till, på egen hand/med föräldrar/vuxen?
- Vad tycks om dessa platser, vilka är viktiga, roliga, tråkiga, farliga?
- Hur navigerar sig Gamlestadens barn fram i stadsdelen?
- Vilka hinder möter barnen?

Byggplaner

- Vad tycks om park vid SKF? Hur skulle den utnyttjas? Hur når du den?
- Vad har barnen för relation till sin stadsdel?
- Vilka platser används idag till transport, lek, övriga aktiviteter?
- Vad har barnen för förståelse för och uppfattning om de byggplaner som finns för Gamlestaden; de som redan börjat byggas och de som ännu är på planstadiet?

REFERENSGRUPPEN

Sammanställd av representanter från: Stadsbyggnadskontoret, Kulturförvaltningen, Trafikkontoret och Västsvenska Paketet.

Referensgruppen träffar designpedagogerna sammanlagt tre gånger för introduktions-, avstämnings- och avslutningsmöten. Design/arkitekturpedagogerna överlämnar en rapport om processen och eventuella slutsatser av dialogarbetet.

ARKITEKTUR- & DESIGNPEDAGOGIK

Arkitektur- och designpedagogik har två syften, det ena är att kommunicera arkitektur och design, det andra är att ge verktyg att delta i demokratiska processer när det gäller planeringen och byggandet av våra fysiska miljöer. Dessa båda syften hänger samman, för att kunna vara medskapande behövs det en förståelse och kunskap om arkitektur och design. Genom arkitektur- och designpedagogik inspireras barn och unga till ett kritiskt och kreativt sätt att tänka kring arkitektur, design och miljö.

Arkitektur- och designpedagogik möjliggör konstruktiva diskussioner om stadsutveckling och erbjuder metoder att arbeta med demokrati i praktiken. Den som kommunicerar arkitektur och design i detta syfte är arkitektur- eller designpedagog.

OM BKA – verktyg för barnkonsekvensanalys

2011 tog Göteborgs stad fram ett verktyg för barnkonsekvensanalys (BKA), som ett stöd för handläggare och tjänstemän att i samverkan belysa vilka behov, tillgångar och brister som behöver lyftas fram utifrån barnperspektiv och barns perspektiv, samt beskriva konsekvenser av föreslagna åtgärder i förändrings- och förvaltningsprocessen.

För att öka barns och ungas möjlighet till inflytande i samhällsplaneringen behöver metoder för dialog och delaktighet utvecklas vilka kan komplettera det framtagna verktyget för barnkonsekvensanalys.

I praktiken utförs BKA sällan i direkt dialog med barn och unga. Det här projektet utgår ifrån den direkta dialogen och utforskar parallellt metoder för att lyfta ett reellt och användbart barnperspektiv.

BKA delar

- Sammanhållen stad - Trafik, mobilitet
- Samspel, Lek och Lärande
- Vardagsliv
- Identitet
- Hälsa och säkerhet

STUDIO GOJA

Studio Goja drivs av Ida Liffner och Marthe Roosenboom; illustratörer, formgivare och barnkulturdesigner examinerade från Masterprogrammet Child Culture Design vid HDK, Göteborgs Universitet.

Studio Goja arbetar för en delaktig designprocess när det gäller utformning av kultur för barn och barns miljöer. I våra olika projekt utvecklar vi ständigt metoder för att föra dialogen med barn om de ämnen som berör dem. Vi jobbar med design och illustration för att belysa och lyfta barns förmåga till självuttryck. Vår vision är att stärka alla barns alla språk och bygga hållbara arenor där dessa får komma till uttryck.

PROCESS

GAMLESTADSSKOLAN

På Gamlestadsskolan går cirka 650 elever från förskoleklass till årskurs sex. Det finns också fyra fritidshem där de yngsta elever kan vara före och efter skoltid. Skolan består av två byggnader, en gul träbyggnad från 1920-talet där de lägre årskurserna finns. Den andra byggnaden är i rött tegel från 1950-talet och där går de äldre eleverna. En överbyggnad binder skolbyggnaderna samman.

I februari 2016 påbörjades en om- och tillbyggnad av Gamlestadsskolan. Arbetet planeras att pågå i tre år och innefattar både nybyggnation och renovering av befintliga lokaler. I samband med detta är skolgården begränsad när det gäller tillgänglighet och inom gården gör stängsel, byggtrafik och liknande anspråk på barnens utrymme. Detta gör att skolgården och tillgången till skolbyggnaden ser lite annorlunda ut varje vecka.

INNEHÅLL + FÖRBEREDELSE

I samråd med rektorn på Gamlestadsskolan och arkitekturkonsulenten vid Kulturförvaltningen avgörs att klasserna 2A och 3B deltar i projektet. Klasserna får agera representanter för Gamlestadens övriga barn. Klass 2A har Anna Bjurklint som lärare och de flesta av barnen är födda 2008. I klass 3B är Cajsa Törner lärare och är barnen födda 2007.

De flesta av barnen bor i stadsdelen Gamlestad och i närheten av skolan. Det finns dock en del barn i båda klasserna som bor i andra stadsdelar som Kviberg, Kortedala och så långt ut som Angered. I och med att skolan och skolgården renoveras och alla stora byggarbeten som har påbörjats i Gamlestad har alla barn i någon mån varit påverkade av förändringar i stadsbild och infrastruktur.

Inför våra möten med barnen ville vi säkerställa en arbetsyta som var tydlig, så att de kunde få en överblick över projektets process och syfte samt att arbetet lyfts in i den pedagogiska verksamheten. Som en del av det utvecklades en uppsättning verktyg:

- **Anslagstavla**
- **Kartor över stadsdelen**
- **Spel från A till B**
- **Stickers**
- **Utvärderingsskyltar :) + :(**
- **Uppdrag**

TRÄFF 1 - Från A till B

Klass 2A

Innehåll: Introduktion

Syfte: Introducera projektet, lära känna gruppen, samt att börja utforska temat *rörelse* utifrån spelet Från A till B, som utvecklats för projektet.

Vi börjar med att presentera vilka vi är och projektets grund. Vi använder delar av anslagstavlan som illustration för hur hela byggprojektet ser ut, bl.a med en tidsaxel där alla viktiga beslut och händelser blir tydliga och vi får förståelse för var i projektet vi befinner oss nu. Vi betonar att barnen är experterna som vi (de vuxna) behöver hjälp av. I tidsaxeln syns det tydligt att det nu är dags för experthjälp från barn. Klass 2A verkar väldigt nyfiken och har massor med frågor till både oss och de andra vuxna. De vuxna som är inblandade finns illustrerade, så att barnen får en klarare bild av vilka vi pratar om när vi pratar om 'de vuxna'. Vi frågar barnen om de har lust att hjälpa de vuxna bli smartare om hur det är att vara barn i Gamlestaden, och klassen svarar med ett rungande ja.

Efter introduktionen går vi ut och spelar det spel vi utvecklat speciellt för detta projekt. Spelet handlar om hur en kan röra sig från punkt 'A' till punkt 'B'. Förutom ett stort A och ett stort B består spelet av spelkort som anger på vilket sätt en ska ta sig från A till B. Vi berättar att spelet aldrig har spelats förut och att det kanske kommer behövas regler och att barnen får hjälpa oss klura ut hur det spelats på bästa sättet.

Barnen strävar efter att göra det klurigt för varandra. Sträckorna mellan A och B blir mer intressanta när punkterna ligger långt ifrån varandra eller lite skymda. Spelet avslutas med en samling. Uppdraget till nästa träff blir att välja ut en bra plats i klassrummet för att konstruera anslagstavlan.

Utforskningsmaterial på temat 'Rörelsemönster'.

Klass 3B

Innehåll: Introduktion

Syfte: Introducera projektet, lära känna gruppen, samt att börja utforska temat *rörelse* utifrån spelet Från A till B, som utvecklats för projektet.

I klass 3B börjar vi som vi gjorde i klass 2A med att introducera projektet. Klass 3B's ordinarie lärare Cajsas är sjuk, och vikarie Sofia har klassen idag. Vi märker att klassen påverkas lite av det, det är mycket nytt på en dag. Men vi får igång samtalet om hur det är att röra sig som barn i stadsdelen. Det finns några fler i denna gruppen som inte bor i Gamlestaden. Dessa barn kan berätta lite mer om hur det är att förflytta sig från hemmet till skolan med hjälp av (kollektiv)trafik. Dessutom verkar klass 3B ha många åsikter om stadsdelen i sig och vad som funkar/icke funkar för dem.

När vi går ut för att spela spelet är det lite bråkigare än när vi spelar spelet med 2A, men alla är sugna och nyfikna. Väntetiden i spelet i en stor klass är lite för långt. Vi anpassar spelet så att de kör i par. Vi lär oss lite om hur klassen fungerar ihop och kommer kunna anpassa våra träffar allt eftersom.

Spelkort i spelet 'Från A till B'.

TRÄFF 2 - Stadsdelen

Klass 2A

Innehåll: Stadsdelsutforskning / Berättelsejakt

Syfte: Utforska stadsdelen med hjälp av en karta och en inritad tur. Vi vill veta vad barnen kan berätta om deras miljöer.

Till andra träffen har vi med oss ett antal utvärderingsskyltar som består av gröna cirklar med glada ansikten samt gula cirklar med sura ansikten. Träpinnar gör att en kan hålla skyltarna framför sitt ansikte, och på så vis uttrycka vad du tycker om en plats (eftersom det finns flera barn med skyddad identitet är det nu möjligt att ta anonyma kort). Dessutom har vi ett gäng tummen upp/tummen ner-skyltar som också kan användas för att visualisera sin upplevelse av olika delar i miljön.

Vi har förberett en karta med en tur längs vissa hållpunkter i stadsdelen. Tanken är att vi ska navigera oss fram till olika punkter på kartan. På plats använder vi utvärderingsskyltar för att visa vad vi tycker. Vi har med oss kamera för att dokumentera.

Med klass 2A begränsar vi oss till att utvärdera skolgården och den plats mellan biblioteket, medborgarhuset och skolan som barnen kallar för Bagarn.

Det finns många åsikter om den här platsen. Barnen på Gamlestadsskolan förflyttar sig ofta mellan skolan och bibliotekshuset. Lekplatsen som ligger här inklämd mellan husen har många defekter tycker både barn och läraren. Det finns till exempel gungställning utan gungor, andra lekobjekt är trasiga eller nedsmutsade. Huset som har biblioteket bedöms positivt av barnen. Där är de och sjunger och går de på biblioteket för att hitta böcker.

Vi lämnar ett uppdrag som har med utvärdering av sin miljö att göra. För veckans uppdrag överlämnas två stora kartor och barnen ombeds att sätta gröna klistermärken för positiva platser och gula på platser de inte trivs på.

En gungställning utan gungor får en tydlig utvärdering.

Klass 3B

Innehåll: Stadsdelsutforskning / Berättelsejakt

Syfte: Utforska stadsdelen med hjälp av en karta och en inritad tur. Vi vill veta vad barnen kan berätta om deras miljöer.

Med klass 3B har vi mer tid och två kartor så att vi kan navigera i två grupper och alla kan ha koll på var vi befinner oss på kartan i relation till verkligheten.

Barnen har bra koll på var vi är på kartan och navigerar oss lätt från skolan till ett litet grönområde precis intill Gamlestadstorget. Efter en liten olycka med ett av barnen väljer läraren att återvända till skolan med barnet. Det här är en problematisk situation då vi som designpedagoger blir själva med klassen utan att egentligen kunna ta det ansvaret, och känner oss obekväma i situationen, men i läget valde vi att gå vidare med träffen. Med vissa svårigheter tar vi oss igenom gamlestadstorgets hållplats, där vi nästan fastnar i en stor folkklunga som just kliver av vid hållplatsläget vi passerar, och över spåren. Nästa punkt på kartan är det område där Stadsbyggnadskontoret (SBK) planerar ett grönområde för barn och unga.

Väl där får vi igång samtalet om platsen och vad barnen tycker om planerna. Det finns vissa i klassen som har vistats platsen förut med en föräldrar för att komma åt Sävån för att fiska. Det finns olika åsikter om det är en bra eller en dålig idé att ha en plats för barn här. Barnen har väldigt realistiska bekymmer och antar andras perspektiv av sig själva. Det tänks till exempel på att det kan vara farligt att leka så nära vattnet. Vissa oroar sig över var föräldrarna ska parkera bilar när det inte finns parkering här längre. Dessutom tycker några att det är en *ohälsosam* plats på grund av avgaser från motorvägen. Överlag tycker de att det är en bra sak med "en plats för barn att trivas", men att det skulle behövas staket för att skydda barnen. Vi pratar lite om vad de skulle kunna göra på en sådan plats som de till exempel inte kan göra på skolgården. Där finns det många konkreta och aktuella idéer som i ett senare läge skulle vara väldigt intressanta.

Något som vi, mer än barnen, lägger märke till är hur omöjligt det är för barn att nå platsen själva. Det finns en rad av hinder som inte gör det möjligt, i det här läget, att ta sig till platsen utan en vuxen och där vi behöver anta den vuxnes perspektiv för att uppmärksamma risker och uppmana till extra försiktighet.

På vägen tillbaka till skolan upplever vi några fler av dessa hinder i form av trafikövergångar som inte rymmer en hel klass (eller spårvagnsresenärer), påverkade individer som ställer till det och farligt skräp, som glas från trasiga flaskor, på gatorna. Barnen verkar väldigt medvetna om vad som pågår på sina gator och börjar formulera vad de tycker om detta.

Klassen lämnas med samma uppdrag som för klass 2A: att sätta positiva respektive negativa klistermärken på stadsdelskartan.

TRÄFF 3 - Hinder

Klass 2A

Innehåll: Att röra sig med hinder

Syfte: Börja utvärdera olika sätt att röra sig. Om det finns hinder, finns det dåliga eller roliga hinder? Hur blir rörelsen påverkad när det finns hinder?

Vi träffas i klassrummet där vi ser att stora kartan sitter uppe på tavlan och att den är fylld med klistermärken från förra veckans uppdrag. Exempel på gula prickar (tummen ner): där det är parkering, vid vårdcentralen för att det är krångligt att komma dit och du måste vänta länge, vid vägen, vid skolan för att det byggs och staket är i vägen för deras lek. Gröna stickers finns det också vid skolan (flest gröna), på Bunkeberget dit de gör utflykter och vid Brandströmska Skolan eftersom det finns flera fotbollsplaner. På flera platser finns det både gröna och gula prickar. I skogen vid Kvibergs kyrkogård finns det gröna för att det är bra att leka där men också gula eftersom det inte finns belysning. Det är tydligt att barnen ägnat uppdraget bra med tid och alla har fått sätta sitt märke. Några vill komma fram och peka ut sina prickar eller visa en särskild väg.

Därefter går vi ut till lilla skolgården för att spela spelet. Vi har med oss nya kort som är anpassad efter våra upptäckter hittills. Dessutom har vi med oss asfaltskritor för att lägga till fler hinder/utmaningar mellan punkt A och B.

Några iakttagelser från när vi spelar spelet: Rör dig från A till B som...

...om det var trafik.

Flera av barnen springer, stannar, springer, stannar, som om de var tvungna att akta sig för bilar och rödljus. Några springer och hötter med näven, som om de var i konflikt med andra i trafiken.

...en vuxen.

Innan vi börjar den här gången, får tre barn ta kriter och rita in spelförändrare eller hinder på vägen. Det blir en polis som du kan gå till, ett vatten som du måste hoppa över och en kvinna som bits så du dör. Trots att barnen först verkar se fram emot att hoppa över vattnet så väljer de att långsamt gå runt det eftersom de går som vuxna.

Träffen avslutas med ett nytt uppdrag. Vi har förberett lappar med ord på temat att röra sig, varav de får tre var. Vi ber dem skriva en berättelse om att röra sig med hjälp av dessa tre ord. Lärare Anna tar emot uppdraget väldigt positivt eftersom de håller på med skrivning just nu, och uppdraget passar bra in i pedagogiska verksamheten.

Rita hinder på vägen från A till B.

Ta dig från A till B som en vuxen..

Klass 3B

Innehåll: Att röra sig med hinder

Syfte: Börja utvärdera olika sätt att röra sig. Om det finns hinder, finns det dåliga eller roliga hinder? Hur blir rörelsen påverkad när det finns hinder?

Vi träffas i klassrummet. Kartan för uppdraget har lärare Cajsa ihoprullad vid sitt skrivbord. De har jobbat med uppdragen och både prickat in vart de bor och satt ut klistermärken för bra respektive dåliga platser eller områden. Vi ser direkt att det finns en mängd gula prickar vid SKF. Barnen berättar att det är för att "*det finns fyllegubbar där*" som är obehagliga och för att det är trångt vid hållplatserna och övergångsställen. Det känns ofta som om de hamnar i trafiken - speciellt när de är många som går av vagnen och behöver gå över samtidigt. Det finns gula prickar vid skolan för att det byggs och för att någon inte gillar skolan. Gröna prickar hittar vi vid skolan (flest gröna) för att det är "vår skola", vid Brandströmska Skolan, vid Kristinedals Träningscenter och på Bunkeberget.

Efter analysen av kartan går vi ut för att spela spelet. Eftersom det brukar vara många barn på gården den här tiden och därmed höga ljudvolymmer, så går vi utanför skolområdet till den öppna platsen vid biblioteket och medborgarhuset - Bagarn. Vi delar upp gruppen i två, för att göra spelet lite snabbare.

Några iakttagelser från när vi spelar spelet: Rör dig från A till B som...

...om du var tvungen att akta dig för allt!

Tre av barnen ritar upp en ruta du måste hoppa på, en drake du ska akta dig för och en markering du ska akta dig för. Barnen går trippande som om gatstenarna är farliga och de som väntar på sin tur ropar "Akta dig för luften, akta dig för tuggummit, akta dig för solen!".

...om du inte vill!

Här börjar vi rollspela att de som ska gå är trotsiga och den som är vuxen säger sånt som en vuxen *inte får* säga. "Gå för jag säger det", "Jag bestämmer, så du måste gå!", "Gå, annars får du inga vitaminer", "Om du inte går får du inte gå!" och de låtsas att de går motvilligt.

Det blir en lekvariant av tvärtom från när vi gick i *riktiga världen* och vuxenperspektivet säger "Spring inte! Akta!, Stanna! Vänta! Fara, fara, risk, risk, risk!" I spelet blir det tydligt att barnen är medvetna om hur vuxna förhåller sig till dem som barn och hur maktstrukturen är framförhandlad.

Här avslutas spelet abrupt av att barn får basketkorgstolpe i huvudet, som ett övertydligt exempel på platsens lekbarhet. Lärare Cajsa behöver följa med barnet till skolan, så vi avgör att vi avslutar träffen. Uppdraget överlämnas; att skriva berättelser om att röra sig med hjälp av tre ord var.

TRÄFF 4 - Formulera

Klass 2A

Innehåll: Berättelseverkstad

Syfte: Formulera hur det är att röra sig i stadsdelen med hjälp av ordassociation och berättelsetekniker.

Vi träffar klass 2A i klassrummet som vanligt där vi börjar med att berätta att vi träffat "de vuxna" i projektet och att vi nu har fått med oss en karta med de utskrivna gatunamnen, som barnen sen tidigare efterfrågat. Vi frågar om senaste uppdraget som de berättar att de jobbat med dagen innan. De har jobbat i tre grupper. Idag fortsätter vi uppdraget, men den här gången får de välja att jobba själva eller två och två.

Vi har med oss exempel på historier vi skrivit utifrån tre ord i det format vi presenterar: en vikt A4, så att alla deltagare till slut har en egen bok med sin historia. Vi har med oss samtligt material i vår dedikerade verkstad-väska. Att presentera den och materialet i den ger oss automatiskt engagemang och alla är ivriga att ta del av materialet och få prova att göra sin alldeles egna berättelse.

När arbetet kommit igång går vi runt och pratar. Vissa barn är snabbt igång och vill prata om möjliga scenarion eller stavningar, medan andra behöver mer triggers för att komma in i retoriken ("Vem handlar det om", "vad för slags historia vill du skriva - rolig, spännande, intressant", "vart utspelar det sig?") Vi pratar också om var på kartan, alltså var i Gamlestaden, som historien äger rum.

Vi rundar av och avslutar med att prata om att de vuxna i projektet är intresserade av att komma och hälsa på, att de är nyfikna och gärna vill höra mer av barnen själva. Vi föreslår att vi bjuder in de vuxna till skolan, där vi kan visa dem skolgården, berätta om Gamlestaden och spela rörelsespelet. Förslaget får en applåd. Vi lämnar barnen med ett sista uppdrag till sista träffen: fundera ut tre saker ni vill fråga om eller berätta för de vuxna när vi ses.

Klass 3B

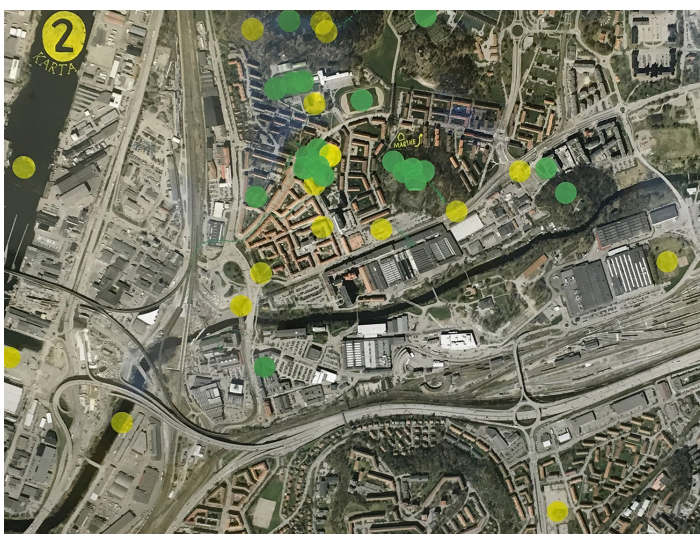
Innehåll: Berättelseverkstad

Syfte: Formulera hur det är att röra sig i stadsdelen med hjälp av ordassociation och berättelsetekniker.

Träffen inleds med information om mötet med de vuxna och frågor om barnens uppdrag. 3B har jobbat i mindre grupper och verkar ha varit väldigt pepp på uppgiften. Några vill berätta om historierna de kommit på. Vissa är komiska medan andra är sakliga eller läskiga. Barnen är stolta över sina insatser. Vi läser upp våra exempelhistorier och presenterar på så vis bokformatet. De har nu valet att fortsätta på de historier de påbörjat eller skapa nytt. De flesta väljer att göra om sina grupper eller att arbeta själva. Vissa väljer att ta nya ord medan andra vill återanvända sina eller komplettera med något enstaka. Två i klassen väljer att göra en ganska realistisk berättelse om SKF området och hur det är att gå där som barn.

Vi går runt och pratar under arbetets gång. Orden används till en början som huvudteman (bygger hela retoriken på de tre orden: “en GAMMAL SPÅRVAGN åker till HÅLLPLATSEN”) och väldigt bokstavligt, men allt eftersom historierna växer fram så blir ledorden sekundära och berättelserna mer flytande. Under tiden vi jobbar så passar vi också på att turas om med att placera historierna på kartan. Historier som äger rum på en båt placeras vid hamnen, någon som skrivit om djungel placerar sin berättelse på det skogsklädda berget och ytterligare en har redan i skrivandet placerat sig vid SKF. Det här är ett sätt att förankra barnens upplevelser och visioner i området och på så vis synliggöra mer abstrakta relationer till omgivningen.

Vi avslutar med att berätta om mötet med de vuxna som vill komma och hälsa på. Ett av barnen som har varit väldigt engagerad i projektet är orolig över om vi har fått tillräckligt med information från dem, för att överlämna till de vuxna i projektet. Vi försäkrar att vi har fått ut väldigt mycket material och att nästa träff också är till för vuxna och barn att ställa frågor till varandra om det är något vi inte kommit på än.

Klass 2B placerar klistermärken på stadsdelskartan: gröna för positiva platser, gula för negativa platser.

Klass 3B's karta. Tydligt visar barnen vad de tycker om stadsdelen.

TRÄFF 5 - Presentera

Klass 2A

Innehåll: Slutredovisning, vuxna på besök.

Syfte: Bjuda in referensgruppen att ta del av projektet och träffa klasserna. Ge utrymme till klassen att ställa frågor till referensgruppen och tvärtom.

Vi träffar klass 2A i klassrummet innan vi träffar referensgruppen. Barnen är väldigt nyfikna på de vuxna. De har pratat lite om frågor och funderingar de har för referensgruppen: Lona berättar att när hon åker från Angered till skolan så måste hon gå en lång omväg genom trafik så att hon blir stressad och illamående av avgaserna. Maja vill prata om att det finns så lite natur vid Gamlestadstorget. Deras intresse av naturområden bekräftas av hur de placerat ut prickarna. Många gröna prickar vid de gröna kullarna och många gula vid SKF och nära trafik och industri.

Så fort vi kommer ut får barnen syn på de vuxna och börjar välkomna dem med glada utrop. Vi börjar i en ring med att vi presenterar klassen och de vuxna får presentera sig själva. Det är Mikael Reidal och Josefin Walkin från Trafikkontoret, Sara Hellman från Västsvenska Paketet, Lars Jonsson från Kulturförvaltningen och Mattias Westblom från Stadsbyggnadskontoret. De vuxna kämpar lite med att lyckas förklara vad det är de jobbar med egentligen. Arkitekturkonsulent handlar tydligen inte om att bygga hus utan om att se till att barn kommer till tals.

Efter att de vuxna fått presentera sig så tar barnen vid för att berätta om vad vi jobbat med. Vi rullar ut stora kartan där vi kan peka och visa. Det är lite stökigt och vi får påminna de vuxna om vikten av att lyssna på den som berättar. Barnen är ivriga att få peka ut sina prickar och att förklara varför de satt markörerna som de gjort. Vi pratar om de platser som fått flest prickar och Mikael från Trafikkontoret svarar på funderingar barnen har genom att förklara att byggets infrastruktur kräver långa omvägar ur säkerhetssynpunkt.

Träffen fortsätter med att vi tillsammans spelar spelet **Från A till B** - som om det var trafik. Barnen placerar B vid gungorna på lilla skolgården. Intressant att spelet skärs av av en stor lastbil som kör över gården och någon som då drar igen en grind mitt framför näsan på de sista som ska över. Här hade man ju kunnat tänka sig att barnen borde fått gå först, på sin egen skolgård, och att trafiken, som ju inte hör hemma där, skulle haft väjningsplikt.

Slutligen tar vi oss till stora skolgården där vi ska gå från A till B som en vuxen. De flesta barnen väljer att gå med käpp och hytta med näven eller så går de nonchalant medan de låtsaspratar i telefon. De vuxna får istället gå som barn och väljer då att göra hoppsteg över gården.

Klass 3B

Innehåll: Slutredovisning

Syfte: Referensgruppen tar del av arbetet samt ge utrymme till frågor från klassen till referensgruppen och tvärtom.

På grund av vädret blir den planerade turen med klass 3B till en inomhusaktivitet. Innan referensgruppen dyker upp träffar vi klassen i klassrummet och frågar om historierna. Vi hör oss också för om de hunnit fundera ut några saker de skulle vilja säga eller fråga. De flesta har förberett sig på att få ställa frågor, vilket är positivt, även om de handlar mindre om projektet och mer om personerna som bjudits in. Den här träffen handlar främst om mötet i sig, och då är nyfikenheten barnen visar en bra början. Det visar sig på tavlan att de har jobbat med vad de olika förvaltningar gör, och vilka förkortningar gäller, så barnen vet redan mycket om gästernas yrke. Nu vill de veta om de kan dansa.

Referensgruppen kommer in i klassrummet och får presentera sig. Nu är Ann-Charlotte Gustafsson från Östra Göteborgs Stadsdelsförvaltning med. Barnen känner igen Mattias, Lars och Josefin från illustrationerna i projektets anslagstavla. När de presenterat sig får de sätta sig ner bland barnen. Barnen får ställa sina frågor och referensgruppen svarar öppet på frågorna och ställer sina frågor som ibland är del av svaren.

Det här är en viktig träff, för tjänstemännen att komma ut och möta den plats och de personer som de på daglig basis fattar beslut om. De behöver få en djupare förståelse för barnens förmåga att sätta sig in i en situation och ta ställning till komplexa frågor samt att kunna uttrycka tankar och åsikter om sin livsmiljö och vardagliga infrastruktur. Dessa möten underlättar för tjänstemännen att veta vad för slags frågor och undersökningsområden de kan lyfta i kommande projekt

Barnen berättar för referensgruppen hur de upplever stadsdelen Gamlestaden.

LÄRDOMAR + SLUTSATSER

SAMMANFATTNING

Under projektets gång har vi lärt känna skolan som ett bra exempel på vad det innebär för barn att spendera sin vardag i en byggmiljö. För varje träff har det dykt upp nya staket eller galler, vilket skurit av vissa rutter och lett om skolgårdens infrastruktur. Det har också inneburit att bygga som dialogämne har varit aktuellt och lättförankrat. Barnen som deltagit har lätt kunnat sätta sig in i tankegångar om vad det innebär att se över och ifrågasätta det som finns, för att kunna hitta sätt att förbättra och skapa nytt. Vi har också pratat mycket om vad eventuella förändringar innebär i fråga om att skapa utrymme för fler människor; att det då också kommer att finnas fler olika behov av tjänster och funktioner i stadsdelen. Det är konkreta saker som att det behövs fler bostäder, skolor, lärare och kiosker men även mer abstrakta värden som att fler behöver få känna sig hemma och trivas. Det kan till exempel ha inverkan på utformningen av en park. Barnen kan snabbt rada upp sina egna önskemål, men då finns det också hela tiden en särskild hänsyn till vad andra behöver och önskar. Vuxna behöver faktiskt parkeringsplatser och gamla människor behöver nästan att sitta ner och vila.

FRÅGESTÄLLNINGAR

Vilka platser tar de sig till, på egen hand/med föräldrar/vuxen?

De flesta barnen som deltagit bor i närområdet och har därför även ett fritidsperspektiv kopplat till Gamlestaden, men även de som kommer längre ifrån till skolan har en tydlig relation till flera platser inom kartområdet. Förutom att de flesta barn som ingått i projektet på egen hand tar sig från hemmet till skolan - vilket inberäknar kollektivtrafik och hållplatser - så ingår även lekplatsen vid Bunkeberget, Bunkeberget, fotbollsplanen vid Brandströmska Skolan, Biblioteket, SKF, skogen vid Kvibergs kyrkogård.

Tillsammans med föräldrar eller annan vuxen ingår vårdcentralen, Bellevue marknad, Kristinedal, Angereds arena, Sävån i den vardagliga infrastrukturen.

Vad tycks om dessa platser, vilka är viktiga, roliga, tråkiga, farliga?

Under projektets inventeringar har vi fått tydliga indikationer på platser som barnen är övervägande överens om som antingen huvudsakligen positiva eller negativa. Det som länkar samman de platser som associeras till med positiva termer är att de har inslag av natur och/eller lek. Där ingår platser som de besöker såväl med skolan som på fritiden. Gemensamt för dessa platser är också avsaknaden av trafik och buller. De platser som barnen beskrev i negativa termer var mer olika varandra. Däribland fanns en dåligt underhållen lekplats med gungställning utan gungor, mycket nedskräpning och tydliga risker, stora parkeringsytor markerades som dåliga och området runt SKF, som dels är tungt trafikerat med bristfälliga övergångsställen och dels är en plats där barnen ofta

möter påverkade personer. Dessa vuxna, som ur barnens perspektiv betar sig opålitligt och skrämmande, har den inverkan på sin omgivning att hela områden för barnen blir otrygga. Vi hör vittnesmål om hur detta även letar sig in i barnens direkta närmiljö genom att påverkade personer vistas på bänkar inom skolområdet, men i de fallen är barnen på hemmaplan och kan våga markera.

Vi uppfattar också platser som snarare är viktiga än just bra eller dåliga. Dit hör biblioteket, kulturskolan, affären och kvarter där de känner någon som bor.

Hur navigerar Gamlestadens barn sig fram i stadsdelen?

På våra inventeringsturer använder vi bl.a karta och olika verktyg för att navigera. Under turerna tar vi del av barnens berättelser om hur de tar sig till olika platser och vart de gärna vistas. Framförallt använder barnen hållpunkter eller landmärken som skola, hem, hållplats etc. Genom att förhålla sig till platser de också känner i relation till varandra så har de möjlighet att testa omvägar. Så som området kring skolan ser ut idag så handlar det tydligt om just transportsträckor, jämfört med hur vi annars gärna talar om stråk som också kan erbjuda aktiviteter eller lekmöjligheter. I Gamlestaden uppfattar vi att sträckan du måste ta dig från en plats till en annan snarare beskrivs som en antiplats eller ett nödvändigt ont, än en intressant väg att gå.

Vilka hinder finns det?

Att som barn röra sig i en stadsmiljö som är planerad och uppförd av vuxna innebär att ständigt anpassa sig efter risker. Dessa risker kan bestå i uppenbara hinder och faror: som byggarbetsplatser eller trafikområden, eller mentala risker som antingen består i barnens egna känslor av otrygghet eller inlärd faror som uppstått ur ett dominant vuxenperspektiv. Det innebär att barnen lärt sig att lyda vuxna som säger till dem att akta sig, se sig för, inte springa, inte klättra osv. vilket kan komma att krocka med barnperspektivet då barnen drivs av en lust att testa, upptäcka och röra sig i leken.

Konkreta hinder

Barnen på Gamlestadsskolan har vant sig vid att dagligen möta hinder inom skolområdet i ombyggnationen på deras skolgård. Utanför skolan får vi beskrivet hur byggarbetet vid Gamlestads torg innebär långa omvägar och kan göra det krångligt att hitta rätt. Vägen de brukar ta sig till skolan är något de fått lära sig utantill när de börjat ta sig den sträckan på egen hand. Att sen utan följeslagare navigera om och lära sig en ny väg kan upplevas läskigt och stressande. *Hur kommuniceras nya rutter till skolbarn? Tas barnperspektivet i beaktning när tillfälliga vägar och omdirigeringar uppstår?* Andra konkreta hinder som barnen möter är övergångar kopplade till hållplatser, där mittsektionerna i vägen är för smala och trånga för en hel grupp barn att stanna upp vid när de väntar på grönt ljus.

Mentala hinder

De hinder som uppstår i och med att ett område på ett eller annat sätt känns otryggt, är de vi kallat mentala hinder. Här ingår området kring SKF, som vi tidigare beskrivit. Tillsammans med en högt trafikerad väg och spår så har det tydligt uppstått en stoppkloss som hindrar barnen från tillgång till Sävån och områden däromkring. Det här blir särskilt viktigt att ta i beaktning när vi övervägar att förlägga ett område tänkt för barn och unga kopplat till ån. Utan trygga passager är de, som området är tänkt att

erbjuda lek och vila, ändå exkluderade.

Andra exempel på riskplatser som vi uppmärksammas på är områden där barnen möter folkträngsel som vid kollektivtrafikens knutpunkter, dåligt upplysta platser som t.ex. skogsområden som på dagtid är inbjudande, kan i mörker bli hotfulla och skrämmande. Under vintertid sker detta redan under den tid på dagen då barnen går hem från skolan. Det kan också handla om uppehåll eller överbelastning i kollektivtrafiken som också kan innebära hinder.

Vad tycks om park vid SKF?

Den sammanlagda uppfattningen hos barnen är att det vore bra med mer plats där det kan vara natur och där det går att leka. Dock är de inte odelat positiva till tanken på att förlägga en park på det område vid Sävån som vi besöker och diskuterar. Det finns flera saker som behöver lösas enligt barnen för att det skulle vara en helt bra idé. På parkeringen vid SKF är det flera av barnens föräldrar som dagligen ställer sina bilar - vart ska de nu stå? När du befinner dig på platsen är också trafiken väldigt närvarande. Buller och avgaser från vägar och spår gör sig påmind och behöver verkligen ses över om det här ska upplevas som en plats där du vill vistas någon längre stund. Barnen påpekar även riskerna med just närheten till vattnet. Kommer det finnas staket så att de inte kan ramla i eller ska de kunna simma då? Hur djupt ska det vara här? Kan båtar åka på ån? Skulle de själva kunna paddla och fiska? Vi uppfattar att barnen å ena sidan kan fantisera om hur bra en park skulle kunna vara här, att de önskar sig en egen plats frikopplad från skolan, med mjuka markytor, mysiga platser och roliga områden och att de å andra sidan ställer sig avvaktande till hur det skulle kunna lösas. Slutsatsen är att om samtliga kriterier när det kommer till säkra passager och bullerfria miljöer kan garanteras så skulle barnen också vara en stor tillgång i den konkreta utformningen av området, och vi vill här rekommendera en uppföljning av dialogarbetet, som mer fokuserar på den utpekade platsen, visioner och design.

Slutligen

Under projektets förlopp och de träffar som genomförts med designpedagoger och barngrupper så har en allt tydligare bild av värdet i att konsultera barn i stadsutvecklingsfrågor framkommit. De deltagande barnen har med entusiasm och generöst engagemang satt sig in i de frågeställningar som presenterats för dem. Vi som designpedagoger har fått en inblick i barnens personliga relationer till stadsdelens platser och infrastruktur. Utifrån den dialog som förts är vår slutsats att barnens expertis är så konkret användbar att den bör vara en självklar del igenom hela projektet - från idéstadiet till utformning.

Vad gäller de frågor som undersökts angående rörelsemönster och mentala gränser så handlar våra samlade rekommendationer framförallt om att säkra passager för barnen att kunna röra sig inom stadsdelen utan att behöva känna sig otrygga eller ständigt behöva vuxet sällskap. Det skulle innebära frihet från riskmoment som de nu hanterar dagligen i form av trafik och otrygga vuxna. Dessa passager bör ta hänsyn till och baseras på barnkonventionen, då det kräver att barn tillfrågas i utformningen, samt tillgodoser barns rätt till lek, trygghet och tillgänglighet.

För att ytterligare förankra de planer som omfattar hela stadsdelen så rekommenderas fortsatt delaktiga barn, pedagoger och i förlängningen; föräldrar, mor- farföräldrar och grannar.

SYNPUNKTER PROJEKTPROCESS

Utvärdering

Enligt vår erfarenhet av arbete med dialogprojekt i samarbete med förvaltningar inom Göteborgs stad så är vår uppfattning att upplägget, organisationen och projektledningen förbättras kontinuerligt. För att fortsätta den positiva utvecklingen vill vi ta chansen i vår rapportering att lägga till synpunkter på projektprocessen. Detta gör vi för att för att i fortsättningen kunna skapa tydliga strukturer så att delaktighetsprojekt kan bli till en naturlig del i processerna som bestämmer hur vår stad ser ut och fungerar.

Deltagarna

När projektet sattes igång av arkitekturkonsulenten Lars Jonsson var det tänkt att involvera barn från tre klasser på Gamlestadsskolan. På grund av svårigheter med organisationen på skolan blev det två klasser istället. Som med allt undersökningsarbete är det alltid bra med ett stort antal deltagare för att få en så beskrivande och breddad bild av undersökningen som möjligt. Hur de deltagande grupperna är utformade kan skilja sig i projekt, men vi vill påpeka vikten av relevant representation. Det har varit intressant att se hur två klasser kan skilja sig så mycket även om det bara är en årskurs upp. Inför eventuell fortsättning på dialogarbetet önskar vi se en inblandning av fler elever från skolan samt möjligheten att jobba med nivåer av delaktighet, där vi kan föreställa oss en kärngrupp och ett nätverk av ombudsbarn.

Att ställa frågor

Vi har märkt att det finns en viss osäkerhet inom förvaltningarna vi mött i och med det växande arbetet med barn och ungas delaktighet, som handlar främst om vad det är vi faktiskt kan efterfråga barnens åsikter om. Det i sin tur leder till att frågeställningar lätt hamnar i det konkreta, kortsiktiga spektrumet, där barnen till exempel får fundera över vilka färger bänkarna i parken ska ha. Här kan det vara aktuellt att börja arbeta fram ett introduktionsmaterial som behandlar delaktighetsprojektens enorma möjligheter och konkreta förhållningssätt för att undvika fallgropar och få så relevant material som möjligt ur projekten.

Komplexa saker som kommer upp under arbetet är till större fördel än nackdel i delaktighetsprojekt. Allt beror på hur olika ämnen introduceras, behandlas, och bearbetas samt anpassas efter deltagande barns olika förmågor. Om vi nu tar det viktiga steget att blanda in barn och unga i processer som berör dem, så behöver vi vuxna visa respekt inför barnens kompetenser och fråga dem saker vi faktiskt undrar om? På så vis ökar vi våra chanser att ur dialogen få ett material som är applicerbart och relevant i beslutsfattning.

Förankringen

I samspråk med rektorn beslutades vilka klasser skulle delta i projektet. Lärarna har blivit inblandade och alla verkade väldigt positivt inställda gentemot projektet. Vi skulle dock vilja betona vikten av ett möte mellan inblandade pedagoger, rektorn och designpedagogerna för att sätta en gemensam rollfördelning och målbild inför första träffen. Eftersom projektet utförs under skoltid finns det en utmärkt möjlighet att använda skolstrukturen och den pedagogiska vardagen i dialogarbetet, vilket dock förutsätter pedagogernas involvering och engagemang. Är inte pedagogen ombord med detta missar vi chansen för en riktig förankring av projektet hos barnen. Dessutom har pedagogen alltid ansvaret för klassen och arkitektur-/designpedagogen får inte stå själv med ansvar för klassen. Detta handlar om barnens säkerhet och designpedagogernas roll, som inte är densamma som pedagogens.

Referensgruppens roll

Vi träffade referensgruppen vid tre tillfällen: för introduktions-, avstämnings- och avslutningsmöte. Det har varit positiva möten med ett stort intresse för arbetet. Speciellt positivt upplevdes avslutningsmötet, där referensgruppen, med flera, fick uppleva arbetet i första hand och möta de miljöer som inkluderas i deras beslut samt de barn som berörs av dem. Den huvudsakliga rollen för referensgruppen handlar som nämnt om att definiera frågeställningarna på ett sätt som stämmer överens med målet för projektet. Vilken information eftersöks och hur vill vi kunna använda den? Vad är syftet med att tillfråga barn i det aktuella skedet? Referensgruppen har här möjlighet att beskriva stora som små intresseområden. Det ligger på arkitektur-/designpedagogen att formulera frågorna på ett sätt att de fungerar i dialogen.

Nu överlämnar vi detta arbete till styrgruppen med förtroende för att barnens perspektiv, rättigheter och behov är respekterade i byggplanerna.

Samtal mellan barnen på Gamlestadsskolan och referensgruppen på slutredovisningen.